

SPIS TREŚCI

CZEŚĆ OGÓLNA

KONTEKSTY PSYCHOPATOLOGII I PSYCHIATRII MŁODZIEŻOWEJ. . 3

1. **Rozwój i specyfika psychiatrii dzieci i młodzieży**3
Maria Orwid

CZYNNIKI WPLYWAJĄCE NA ROZWÓJ PSYCHICZNY DZIECI I MŁODZIEŻY I POWSTAWANIE ZABURZEŃ11

2. **Czynniki biologiczne (genetyczne) wpływające na rozwój
psychiczny i powstawanie zaburzeń**11
Ewa Bartnik
- 2.1. Wstęp..... 11
- 2.2. Rodowody i dziedziczenie..... 12
- 2.3. Komplikacje rodowodów - piętno genomowe, mutacje dynamiczne
i dziedziczenie mitochondrialne 13
- 2.4. Zaburzenia związane ze zmianami w wielu genach 14
- 2.5. Badania bliźniąt 14
- 2.6. Ryzyko względne 15
- 2.7. Szukanie genów dla chorób powodowanych przez pojedyncze cechy
(geny kandydaci) i szukanie genów za pomocą analizy sprzężeń . . . 15
- 2.8. Inne metody szukania genów odpowiedzialnych za daną chorobę . . 16
- 2.9. Metody szukania wspólnych alleli 17

2.10. Badania asocjacji.....	17
2.11. Badania na modelach zwierzęcych	18
2.12. Wyniki badań	18
2.13. Charakterystyka znanych chorób psychiatrycznych w aspekcie związanych z nimi genów.....	20
2.14. Perspektywy	23
3. Czynniki psychospołeczne w psychiatrii dzieci i młodzieży.....	27
<i>Maria Orwid</i>	
4. Wywiady, ocena, diagnoza w psychiatrii dzieci i młodzieży.....	41
<i>Jadwiga Komender</i>	
4.1. Wstęp.....	41
4.2. Wywiad z rodzicami	43
4.3. Wywiad z dzieckiem	45
4.4. Ocena.....	46
4.5. Diagnoza.....	47
5. Diagnoza psychologiczna w psychiatrii dzieci i młodzieży	49
<i>Małgorzata Talarczyk</i>	
5.1. Wstęp	49
5.2. Diagnoza psychologiczna - definicje i etyka.....	50
5.3. Metody diagnozy psychologicznej	51
5.4. Diagnoza oparta na dowodach empirycznych (EBA)	52
5.5. Badanie procesów poznawczych	54
5.6. Eksperyment kliniczny	56
5.7. Badanie procesów emocjonalnych.....	57
5.8. Etapy diagnozy psychologicznej w psychiatrii dzieci i młodzieży . . .	60
5.9. Uwagi końcowe.....	62

CZĘŚĆ KLINICZNA

6. Klasyfikacja zaburzeń psychicznych u dzieci i młodzieży	67
<i>Jacek Bomba</i>	
6.1. Wstęp.....	67
6.2. Klasyfikacje obecnie obowiązujące.....	70
6.3. Współchorobowość	73

ZABURZENIA ROZPOCZYNAJĄCE SIĘ W NIEMOWLĘCTWIE, WCZESNYM DZIECIŃSTWIE I DZIECIŃSTWIE DO 6. RŻ	77
7. Wczesne dzieciństwo	77
<i>Irena Namysłowska</i>	
7.1. Małżeństwo, rodzina wychowująca małe dziecko, rodzina z dzieckiem w wieku przedszkolnym	77
8. Upośledzenie umysłowe - niepełnosprawność intelektualna	97
<i>Jadwiga Komender</i>	
8.1. Wstęp	97
8.2. Epidemiologia	99
8.3. Etiologia	100
8.4. Przyczyny organiczne i genetyczne	101
8.5. Zaburzenia związane z chromosomami płciowymi	106
8.6. Zaburzenia zależne od jednej pary genów patologicznych	107
8.7. Zaburzenia metaboliczne uwarunkowane genetycznie	108
8.8. Zaburzenia związane z okresem ciąży	109
8.9. Funkcjonowanie w zależności od stopnia niepełnosprawności	111
8.10. Zaburzenia psychiczne występujące u osób niepełnosprawnych intelektualnie	112
8.11. Rola psychiatrii dziecięcej	114
8.12. Prowadzenie dziecka niepełnosprawnego intelektualnie	115
9. Całościowe zaburzenia rozwojowe	119
<i>Hanna Jaklewicz</i>	
9.1. Charakterystyka grupy zaburzeń	119
9.2. F84.0 Autyzm dziecięcy	120
9.3. Autyzm - 3.-5. rż	128
9.4. Autyzm - 5.-7. rż	129
9.5. Wychodzenie z autyzmu	130
9.6. Autyzm dziecięcy w badaniach własnych	131
9.7. F84.1 Autyzm atypowy	131
9.8. F84.2 Zespół Retta	132
9.9. F84.3 Dziecięce zaburzenia dezintegracyjne	134
9.10. F84.4 Zaburzenia hiperkinetyczne z towarzyszącym upośledzeniem umysłowym i ruchami stereotypowymi	135
9.11. F84.5 Zespół Aspergera	135
9.12. F84.9 Całościowe zaburzenia rozwojowe nieokreślone	137

10. Zaburzenia emocjonalne rozpoczynające się w dzieciństwie	139
<i>Lidia Popek</i>	
10.1. F93.0 Lęk przed separacją w dzieciństwie	140
10.2. F93.1 Zaburzenia lękowe w postaci fobii w dzieciństwie	143
10.3. F93.2 Lęk społeczny w dzieciństwie.....	145
10.4. F93.80 Uogólnione zaburzenia lękowe w dzieciństwie	148
11. Zaburzenia funkcjonowania społecznego rozpoczynające się w dzieciństwie lub w wieku młodzieńczym	151
<i>Lidia Popek</i>	
11.1. F94.0 Mutyzm wybiórczy	151
11.2. F94.1 Reaktywne zaburzenia przywiązania w dzieciństwie	155
11.3. F94.2 Zaburzenia selektywności przywiązania w dzieciństwie . . .	157
12. Inne zaburzenia zachowania i emocji rozpoczynające się w dzieciństwie i w wieku młodzieńczym	161
<i>Lidia Popek</i>	
12.1. F98.0 Moczzenie mimowolne (<i>enuresis</i>) nieorganiczne	161
12.2. F98.1 Zanieczyszczanie się kałem (<i>encopresis</i>) nieorganiczne	165
12.3. Zaburzenia odżywiania i jedzenia w niemowlęctwie i dzieciństwie	168
 ZABURZENIA ROZPOCZYNAJĄCE SIĘ W WIEKU SZKOLNYM: 7.-10. RŻ	
171	
13. Późne dzieciństwo - wiek szkolny.....	171
<i>Irena Namysłowska</i>	
13.1. Rodzina z dziećmi w wieku szkolnym.....	171
13.2. Indywidualny rozwój dziecka — okres późnego dzieciństwa, młodszy wiek szkolny	173
13.3. Rozwój emocjonalno-społeczny	176
13.4. Rozwój moralny dziecka.....	177
14. Specyficzne zaburzenia rozwoju mowy i języka	181
<i>Hanna Jaklewicz</i>	
14.1. Charakterystyka grupy <i>zaburzeń</i>	181
14.2. Zaburzenia rozwoju mowy w ICD-10.....	182
14.3. F80.0 Specyficzne zaburzenia artykulacji	183
14.4. F80.1 Zaburzenie ekspresji mowy - dysfazja ekspresyjna	184

14.5. FSO.2 Zaburzenie rozumienia mowy- dysfazja recepcyjna	185
14.6. FSO.3 Nabyta afazja z padaczką	188
15. Specyficzne zaburzenia w rozwoju umiejętności szkolnych	191
<i>Hanna Jaklewicz</i>	
15.1. Charakterystyka grupy zaburzeń	191
15.2. F81.0 Specyficzne zaburzenia czytania	192
15.3. F81.1 Specyficzne zaburzenia ortografii.....	196
15.4. F81.2 Specyficzne zaburzenia umiejętności arytmetycznych.....	197
16. Specyficzne zaburzenia rozwoju funkcji motorycznych	199
<i>Lidia Popek</i>	
16.1. Definicja.....	199
16.2. Rys historyczny.....	199
16.3. Epidemiologia..... ,	200
16.4. Etiologia	200
16.5. Obraz kliniczny.....	200
16.6. Różnicowanie	202
16.7. Rokowanie	202
16.8. Leczenie	203
17. Zaburzenie hiperkinetyczne. Zespół nadpobudliwości psychoruchowej	205
<i>Tomasz Wolańczyk, Jadwiga Komender</i>	
17.1 Wstęp.....	205
17.2. Zespół nadpobudliwości psychoruchowej z deficytem uwagi - ADHD.....	206
18. Zaburzenia tikowe.....	229
<i>Tomasz Wolańczyk</i>	
18.1. Wstęp.....	229
18.2. Klasyfikacja zaburzeń tikowych i ich rozpowszechnienie.....	230
18.3. F95.0 Tiki przemijające	231
18.4. F95.1 Tiki przewlekłe ruchowe lub głosowe (wokalne)	231
18.5. F95.2 Zespół tików głosowych i ruchowych (zespół Gillesa de la Tourette'a)	232
18.6. F95.9 Tiki nieokreślone	232
18.7. Etiologia zaburzeń tikowych	232

18.8. Obraz kliniczny tików	233
18.9. Zaburzenia współistniejące	234
18.10. Leczenie tików	235
19. Zaburzenia zachowania	241
<i>Jacek Bomba</i>	
19.1. Wstęp	241
19.2. Kryteria zaburzeń zachowania	246
 ZABURZENIA ROZPOCZYNAJĄCE SIĘ W OKRESIE	
DORASTANIA: 11.-18. RŻ.....255	
20. Adolescencja - wiek dorastania	255
<i>Irena Namysłowska</i>	
20.1. Rodzina z dziećmi dorastającymi i opuszczającymi dom	255
20.2. Adolescencja - indywidualny rozwój psychiczny	259
20.3. Adolescencja - rozwój fizyczny.....	260
20.4. Adolescencja - rozwój poznawczy	262
20.5. Adolescencja - rozwój emocjonalno-społeczny	263
21. Zaburzenia odżywiania.....	275
<i>Andrzej Rajewski</i>	
21.1. Regulacja odżywiania i masy ciała	275
21.2. Biologiczna regulacja odżywiania.....	275
21.3. Psychologiczne i społeczne uwarunkowania regulacji odżywiania	276
21.4. Rys historyczny	277
21.5. Podział i epidemiologia zaburzeń odżywiania	278
21.6. Etiologia i patogenezę zaburzeń odżywiania	279
21.7. Kryteria diagnostyczne zaburzeń odżywiania	283
21.8. Obraz kliniczny i przebieg jadłowstrętu psychicznego	286
21.9. Rozpoznanie różnicowe jadłowstrętu psychicznego	288
21.10. Obraz kliniczny i przebieg bulimii	289
21.11. Rozpoznanie różnicowe	290
21.12. Leczenie zaburzeń odżywiania.....	291

Depresja młodzieńcza	299
<i>Jacek Bomba</i>	
22.1. Wstęp	
22.2. Obraz kliniczny depresji młodzieńczej.....	302
22.3. Wymiar biologiczny	306
22.4. Wymiar psychologiczny	307
22.5. Leczenie	311
 ZABURZENIA PSYCHICZNE TYPOWE DLA DOROSŁYCH, ROZPOCZYNAJĄCE SIĘ W OKRESIE DORASTANIA	
23. Zaburzenie obsesyjno-kompulsyjne. Zaburzenie dysocjacyjne (konwersyjne).....	317
<i>Jolanta Rabe-Jabłońska</i>	
23.1. Zaburzenie obsesyjno-kompulsyjne	317
23.2. Zaburzenie dysocjacyjne (konwersyjne)	326
24. Zaburzenia psychotyczne w okresie adolescencji	331
<i>Zofia Bronowska</i>	
24.1. Wstęp	331
24.2. Objawy psychotyczne w populacji osób zdrowych.....	332
24.3. Zaburzenia psychotyczne w przebiegu chorób somatycznych	333
24.4. Zaburzenia psychotyczne u osób zażywających substancje psychoaktywne.....	335
24.5. Krótkotrwałe dekompensacje psychotyczne.....	337
24.6. Psychozy czynnościowe	339
24.7. Schizofrenia w okresie dorastania	340
25. Zaburzenia afektywne u dzieci i młodzieży	363
<i>Jolanta Rabe-Jabłońska</i>	
25.1. Wstęp	363
25.2. Duża depresja - pojedynczy epizod. Nawracająca duża depresja. Dystymia	364
25.3. Zaburzenia współistniejące z dziecięcą i młodzieńczą depresją	367
25.4. Choroba afektywna dwubiegunowa	370

26. Uzależnienie od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych . . .	379
<i>Anna Dietrich-Muszalska</i>	
26.1. Wprowadzenie. Używanie i uzależnienie od substancji psychoaktywnych (SPA) - wybrane terminy	379
26.2. Epidemiologia	382
26.3. Uzależnienie od alkoholu.....	384
26.4. Uzależnienie od innych niż alkohol substancji psychoaktywnych	387
26.5. Niektóre inne substancje psychoaktywne.....	391
26.6. Używanie, uzależnienie od substancji psychotycznych i współwystępowanie zaburzeń psychicznych	392
27. Rozwój seksualny dzieci i młodzieży	395
<i>Maria Beisert</i>	
27.1. Wprowadzenie	395
27.2. Przebieg rozwoju seksualnego człowieka	396
27.3. Kryteria normy seksuologicznej dla dzieci i młodzieży	406
27.4. Podsumowanie	407
28. Przemoc w rodzinie, maltretowanie fizyczne i wykorzystanie seksualne dzieci i młodzieży	409
<i>Ryszard Izdebski, Krzysztof Sz wajca, Maria de Barbaro, Wanda Szaszkiewicz</i>	
28.1. Wstęp.....	409
28.2. Definicje krzywdzenia dzieci w rodzinie	412
28.3. Rozpowszechnienie krzywdzenia w rodzinie	414
28.4. Rodzina, w której dochodzi do krzywdzenia dziecka.....	416
28.5. Diagnoza krzywdzenia w rodzinie	418
28.6. Następstwa krzywdzenia w rodzinie	424
28.7. Postępowanie terapeutyczne w sytuacjach przemocy.....	433
28.8. Specyfika pracy terapeutycznej w sytuacji molestowania seksualnego w rodzinie	439
28.9. Podsumowanie	441
29. Zaburzenia psychiczne w chorobach somatycznych	445
<i>Tomasz Wolańczyk</i>	
29.1. Wstęp	445
29.2. Zaburzenia narządów zmysłów.....	446
29.3. Choroby układu nerwowego	448
29.4. Infekcje	454
29.5. Choroby endokrynologiczne	459
29.6. Choroby układu oddechowego	464

29.7. Choroby hematologiczne	466
29.8. Wpływ choroby przewlekłej na rozwój dziecka i funkcjonowanie rodziny	467
30. Samobójstwa dzieci i młodzieży	477
<i>Agnieszka Gmitrowicz</i>	
30.1. Wstęp	
30.2. Epidemiologia zachowań samobójczych w populacji rozwojowej ..	478
30.3. Przyczyny samobójstw dzieci i młodzieży	479
30.4. Postępowanie z nieletnim pacjentem w kryzysie samobójczym ...	482
 METODY TERAPEUTYCZNE W PSYCHIATRII DZIECI I MŁODZIEŻY	
489	
31. Psychoterapia psychoanalityczna dzieci i młodzieży	489
<i>Katarzyna Schier</i>	
31.1. Wprowadzenie	489
31.2. Początki psychoanalizy dzieci.....	492
31.3. Zasady terapeutyczne	495
31.4. Przymierze terapeutyczne w leczeniu dzieci i młodzieży	496
31.5. Przeniesienie	499
31.6. Przeciwprzeniesienie	503
31.7. Opór w terapii psychoanalitycznej	505
31.8. Zakończenie terapii.....	507
31.9. Współczesne kierunki rozwoju terapii psychoanalitycznej dzieci i młodzieży	509
32. Psychoterapia behawioralno-poznawcza dzieci i młodzieży	515
<i>Anita Bryńska</i>	
32.1. Terapia behawioralna-założenia teoretyczne, podstawowe techniki	515
32.2. Terapia poznawcza i behawioralno-poznawcza.....	517
33. Terapia rodzin	543
<i>Barbara Józefik</i>	
33.1. Wstęp	543
33.2. Myślenie systemowe	545
33.3. Systemowa terapia rodzin.....	549
33.4. Myślenie systemowe i terapia rodzin w zaburzeniach emocjonalnych dzieci i młodzieży	556

33.5.	Kontekst zastosowania terapii rodzin	559
33.6.	Wstępna konsultacja rodzinna	560
33.7.	Cele terapii systemowej rodzin	561
33.8.	Formy terapii systemowej	562
33.9.	Miejsce prowadzenia terapii rodzin.....	563
33.10.	Terapeuta rodzinny	563
33.11.	1. Terapia rodzin w wybranych problemach	565
33.12.	Dylematy	569
33.13.	Poradnictwo rodzinne	570
33.14.	Podsumowanie	570
34.	Kryzysy i interwencja kryzysowa w terapii dzieci i młodzieży	575
	<i>Wanda Badura-Madej</i>	
34.1.	Teoria kryzysu i interwencji kryzysowej.....	575
34.2.	Miejsce i swoistość interwencji kryzysowej w leczeniu d/ieci i młodzieży	580
34.3.	Interwencja kryzysowa wobec dzieci po wydarzeniach traumatycznych	583
34.4.	Interwencja kryzysowa w przypadku utraty i żałoby	587
34.5.	Interwencja w przypadku samobójczej śmierci dziecka	590
34.6.	Interwencja kryzysowa wobec rodziny w kryzysie	591
35.	Farmakoterapia zaburzeń psychicznych u dzieci i młodzieży	595
	<i>Andrzej Rajewski</i>	
35.1.	Wstęp	595
35.2.	Czynniki warunkujące działanie leków psychotropowych w okresie rozwoju	596
35.3.	Cechy farmakokinetyki wieku rozwojowego.....	598
35.4.	Leczenie farmakologiczne schizofrenii oraz psychoz pokrewnych u dzieci i młodzieży	599
35.5.	Leczenie zaburzeń afektywnych u dzieci i młodzieży	603
35.6.	Leczenie farmakologiczne epizodu maniakalnego i zaburzeń afektywnych dwubiegunowych	605
35.7.	Leczenie farmakologiczne całościowych <i>zaburzeń</i> rozwojowych ..	607
35.8.	Leczenie farmakologiczne zaburzeń hiperkinetycznych (zespołu deficytu uwagi i nadpobudliwości psychoruchowej)	608
35.9.	Leczenie farmakologiczne specyficznych zaburzeń rozwoju	609
35.10.	Leczenie farmakologiczne zaburzeń zachowania i mieszanych zaburzeń zachowania i emocji	610
35.11.	Leczenie farmakologiczne tików.....	610

Leczenie farmakologiczne nieorganicznego moczenia mimowolnego oraz nieorganicznego zanieczyszczenia się kałem	611
35.13. Leczenie farmakologiczne zaburzeń lękowych.....	611
35.14. Leczenie farmakologiczne zaburzeń obsesyjno-kompulsyjnych . . .	613
35.15. Leczenie farmakologiczne zaburzeń odżywiania	613
36. Integracja leczenia - próba syntezy	621
<i>Jacek Bomba</i>	
36. 1. Wstęp	621
36.2. Teoretyczne założenia terapii	623
36.3. Podstawa i zasady postępowania zintegrowanego	624
36.4. Stan bieżący	625
36.5. Zgoda na leczenie a leczenie kompleksowe	626
36.6. Psychoterapia	627
36.7. Swoiste i nieswoiste czynniki psychoterapii	628
36.8. Miejsce elementów składowych w leczeniu zintegrowanym	629
36.9. Uwagi końcowe	630
Skorowidz	633